

Wprowadzenie

Niemal rok temu, 5.11.2009 r., na Uniwersytecie Warszawskim odbyła się konferencja „Sąd dla obywatela”, którą Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia” zorganizowało we współpracy z Naczelną Radą Adwokacką, Krajową Radą Radców Prawnych oraz Wydziałem Prawa UW. Wtedy to po raz pierwszy zaprezentowaliśmy wyniki prac zespołu do spraw poprawy funkcjonowania sądownictwa, powołanego w ramach Stowarzyszenia, którego celem jest analiza obowiązujących rozwiązań prawnych pod kątem ich wpływu na realizację jednej z najważniejszych konstytucyjnych zasad, jaką jest prawo do sądu.

Nie porzucaliśmy na jednorazowym wydarzeniu, a nasze prace kontynuowaliśmy, wierząc, że może kiedyś nasze doświadczenia zostaną wykorzystane. To w końcu my, sędziowie z tzw. pierwszej linii, na co dzień borykamy się z przepisami prawnymi, które często nie pozwalają na to, aby sprawy przez nas sądzone były rozpoznawane w rozsądnym terminie. Nadmierny formalizm procedur sądowych z jednej strony odciąga uwagę od istoty konfliktu, o którym mamy rozstrzygnąć, z drugiej zaś sprzyja obstrukcji procesowej, zbyt często uprawianej przez strony. W rezultacie wymiar sprawiedliwości, który sprawujemy, postrzegany jest jako nieudolny, opieszły i rzadko kiedy sprawiedliwy.

26–27.4.2010 r. w Sądzie Okręgowym w Lublinie odbyła się konferencja zatytułowana „Alternatywne metody rozwiązywania sporów. Regulacja prawna mediacji”. Wspólnie z przedstawicielami innych zawodów prawniczych, mediatorami oraz przedstawicielami nauki zastanawialiśmy się nad tym, w jaki sposób mediacja może się przyczynić do usprawnienia wymiaru sprawiedliwości. Doszliśmy do przekonania, że szersze wykorzystanie tzw. alternatywnych metod rozwiązywania sporów jest korzystne nie tylko dla wymiaru sprawiedliwości, który dzięki temu będzie miał mniej spraw „do załatwienia”, ale również z punktu widzenia każdego człowieka. Mediacja pozwala na trwałe rozwiązanie konfliktu, sięga bowiem do jego przyczyny, dzięki czemu znacznie poprawia się jakość życia społecznego.

Kolejna organizowana przez nas konferencja miała miejsce 7.5.2010 r. w Sądzie Rejonowym w Białymstoku, a poświęcona była „Roli sądu w procesie karnym”. Jej uczestnikami byli zarówno przedstawiciele nauki, jak i praktykujący prawnicy: sędziowie, prokuratorzy, adwokaci, radcowie prawni oraz referendarze. Tym razem podjęliśmy próbę odpowiedzi na pytanie, czy w polskim systemie prawnym możliwy jest proces w pełni kontrydktoryjny, czy też niezbędny jest pewien stopień legalizmu, który stanowić będzie zabezpieczenie przed ewidentnie niesprawiedliwymi rozstrzygnięciami.

W czerwcu 2010 r. przygotowany przez nasz zespół projekt zmian w Kodeksie postępowania karnego przekazaliśmy Senatowi. Dzięki życzliwemu w tym zakresie stanowisku Ministerstwa Sprawiedliwości są szanse, że przynajmniej część naszych propozycji zostanie uwzględniona przy kolejnej nowelizacji wskazanej ustawy.

Niniejsze opracowanie zawiera materiały z obu zorganizowanych przez zespół do spraw poprawy funkcjonowania sądownictwa konferencji. Mamy nadzieję, że będą one stanowiły interesujący materiał do dalszych dyskusji.

Anna Adamska-Gallant

Jacek Przygucki